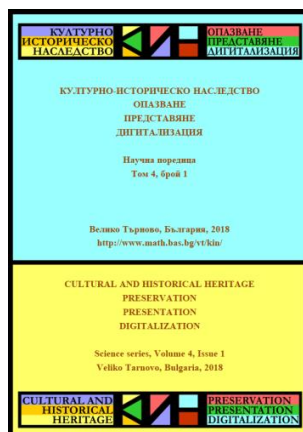

*Science series
Cultural and Historical
Heritage:
Preservation,
Presentation,
Digitalization
Volume 4, Issue 1, 2018*

*Editors
Petko St. Petkov
Galina Bogdanova*

*Institute of Mathematics and
Informatics, BAS*

*RPL "P. R. Slaveykov"
Veliko Tarnovo, Bulgaria*

*ISSN: 2367-8038
Web: <http://www.math.bas.bg/vt/kin/>*

*Научна поредица
Културно-историческо
наследство:
опазване,
представяне,
дигитализация
Том 4, брой 1, 2018*

*Редактори
Петко Ст. Петков
Галина Богданова*

*Институт по математика
и информатика, БАН*

*РНБ „П. Р. Славейков“
Велико Търново, България*

Sabin Popovici

**A Hypothetical Relationship with Regard to the Identification of
the Villa's Property's Identification from the Romanian Artisan Cartier
Pages 11-24**

Sabin Popovici

**O Ipoteză în Ceea ce Privește Identificarea Proprietarului Villae –
I Din Cartierul Artizanal al Romulei
Страници 11-24**

http://www.math.bas.bg/vt/kin/files/papers/4_1/01-KIN-4-1-2018.pdf

Материалите в сборника са обект на авторско право.

Разрешение за направа на електронни или хартиени копия на част или на цяла публикация за лично или обучително ползване се предоставя без заплащане, при условие, че копията не са направени или разпространявани с цел печалба или търговска изгода и че копията са съпроводени с това съобщение и пълно цитиране на първата страница. За копиране под друга форма, за препубликуване или публикуване на сървър се изисква предварително специално разрешение и/или заплащане.

Том 4, брой 1, 2018, ISSN: 2367-8038, <http://www.math.bas.bg/vt/kin/>

Научни редактори:

проф. д-р Петко Ст. Петков, доц. д-р Галина Богданова

Технически редактори:

гл. ас. д-р Николай Ноев, гл. ас. д-р Калина Сотирова-Вълкова, гл. ас. д-р Галя Георгиева-Цанева, Паскал Пиперков

© Авторски колектив, 2018

Издание на:

Институт по математика и информатика към Българска академия на науките
Регионална народна библиотека „П. Р. Славейков”, гр. В. Търново, България
Съюз на учените в България, клон Велико Търново, България

This work is subject to copyright.

Permission to make digital or hard copies of portions of this work for personal or classroom use is granted without fee, provided that the copies are not made or distributed for profit or commercial advantage and that the copies bear this notice and the full citation on the first page. To otherwise reproduce or transmit in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopying, recording, or by any information storage retrieval system or in any other way requires written permission from the publisher.

Volume 4, Issue 1, 2018, ISSN: 2367-8038, <http://www.math.bas.bg/vt/kin/>

Editors:

Prof. Phd. Petko St. Petkov, Assoc. prof. Phd. Galina Bogdanova

Copy editors:

Assist. prof. Phd. Nikolay Noev, Assist. prof. Phd. Kalina Sotirova-Valkova, Assist. prof. Phd. Galya Georgieva-Tsaneva, Paskal Piperkov

© Editors, authors of papers, 2018

Published by:

Institute of Mathematics and Informatics at Bulgarian Academy of Sciences
Regional Public Library “P. R. Slaveykov”, Veliko Tarnovo, Bulgaria
Union of scientists in Bulgaria, Veliko Tarnovo branch, Bulgaria

СЪДЪРЖАНИЕ / TABLE OF CONTENT

Предговор	5
Preface.....	7
Съдържание / Table of Content	9
Sabin Popovici , O Ipoteză în Ceea ce Privește Identificarea Proprietarului Villae – I Din Cartierul Artizanal al Romulei.....	11
Sabin Popovici , A Hypothetical Relationship with Regard to the Identification of the Villa's Property's Identification from the Romanian Artisan Cartier.....	11
Светлана Венелинова, Валери Григоров , Селищната система през праисторическата епоха по горното и средното течение на река Голяма Камчия. Етапи и методи на проучване	25
Svetlana Venelinova, Valeri Grigorov , The Settlement System from the Prehistoric Period on the Upper and the Middle Stream of the Golyama Kamchiya River. Stages and Methods of Research	25
Гая Георгиева-Цанева, Галина Богданова , Първи стъпки към използването на облачните изчисления при цифровизацията на културното наследство и осигуряване на сигурността в дигиталната конверсия и съхранение на информацията	57
Galya Georgieva-Tsaneva, Galina Bogdanova , First Steps to the Use of Cloud Computing in Digitalization of Cultural and Historical Heritage and Security in the Digital Conversion and Storage of Information	57
Донка Колева , Читалища от 19 век – домове за просвещение и национално съзнание, пазители на българските традиции.....	69
Donka Koleva , 19 th Century Community Centres (Chitalishta) – Homes of Enlightenment and National Consciousness, Guardians of Bulgarian Traditions.....	69
Павлина Владева , 30 години клуб по битова култура „Надежда“, Велико Търново	80
Pavlina Vladeva , 30 Years Club in Domestic Culture “Nadezda”, Veliko Tarnovo	80
Евгени Коев , Праисторическа керамика от проучванията в пещерите в района на гр. Велико Търново... 90	90
Evgeni Koev , Prehistoric Ceramics Found During the Research in the Caves in the Veliko Tarnovo Region.....	90
Евгени Коев , Пещерата „Утроба“ и скалният култов комплекс около нея в долното течение на река Осъм, Централна северна България.....	100
Evgeni Koev , The “Utroba” Cave and the Crown Cultural Complex Around It in the Lower Treatment of the Osam River, Central North Bulgaria.....	100
Паскал Пиперков , Идеи за поклоннически културни маршрути в Северен Централен район и в Северозападен район на България.....	116
Paskal Piperkov , Ideas for Cultural Routes for Pilgrimage in the North Central Region and the North West Region of Bulgaria	116
Михаела Кръстева , Предизвикателства в опазването, съхраняването и представянето на културно-историческо наследство.....	126
Mihaela Krasteva , Challenges in Protecting, Preserving and Presenting Cultural and Historical Heritage	126
Жолт Ласло Маркус, Тибор Скалицки, Габор Капоши, Миклош Вереш, Детелин Лучев , Индивидуален туристически аудио пътеводител GUIDE@HAND и приложения за български културни активи	142
Zsolt László Márkus, Tibor Szkaliczki, Gábor Kaposi, Miklós Veres, Detelin Luchev , Individual Travel Audio Guide GUIDE@HAND and Applications for Bulgarian Cultural Assets.....	142

Калина Сотирова-Вълкова, Институционализираното наследство в 21 век. Методология за дигитализация и е-битие..... 155

Kalina Sotirova-Valkova, Institutionalised Heritage in 21 Century. Digitalization Methodology and e-Being 155

Публикации по проект „Модели и концепции на сериозни образователни игри чрез свързани мултимедийни ресурси от военно-историческото наследство“ с номер на договор с фонд „Научни изследвания“ (ФНИ): ДМ 02/3 167

Publications under the Project “Models and Concepts of Serious Educational Games through Related Multimedia Resources of the Military-Historical Heritage” under the Contract Number with the Scientific Research Fund (NSF): DM 02/3 167

Галина Богданова, Николай Ноев, Защита на цифрови ресурси в областта на културното наследство в библиотеки, музеи, архиви и галерии в Северна и Централна България..... 168

Galina Bogdanova, Nikolay Noev, Protection of Digital Resources in the Field of Cultural Heritage in Libraries, Museums, Archives and Galleries in Northern and Central Bulgaria 168

O IPOTEZĂ ÎN CEEA CE PRIVEȘTE IDENTIFICAREA PROPRIETARULUI VILLAE – I DIN CARTIERUL ARTIZANAL AL ROMULEI

Sabin Popovici

Muzeul Romanatului Caracal, jud. Olt, România

A HYPOTHETICAL RELATIONSHIP WITH REGARD TO THE IDENTIFICATION OF THE VILLA'S PROPERTY'S IDENTIFICATION FROM THE ROMANIAN ARTISAN CARTIER

Sabin Popovici

Museum of Romanat Caracal, Olt County, Romania

Abstract: *This article is an attempt to identify the villae-i owner in the Romulus Handicraft District, perhaps the only identification of a villa owner in Dacia Inferior.*

Our hypothesis is based on several arguments that mention:

- *The discovery of an inscription tile in the immediate vicinity of the villae-i, a tile with an inscription identical to that of a sarcophagus in Rome, the italic character of this villa, the numerous presence of italics in Dacia (and a significant number of those in genius Annia, the discovery of a funeral double at Porolisum, and the fact that the sarcophagus of Lucius Annius Valerianus of Rome was discovered unfinished, which supports the idea that he did not die there.*

The discoverer villae-i Gh. Popilian argues that our hypothesis is based on the evidence that the inscription tile would have been discovered in the flat necropolis near the villae-i, but in his opinion, Lucius Annius's material state, Octavius Valerianus, would exclude a funeral, even a transient in a necropolis of the poor. In the opinion of this researcher the main deficiency of our hypothesis is that it starts from general to particular, with only some cases being chosen as analogies, and analogies can not serve as arguments (opinion expressed by researcher Gheorghe Popilian).

Keywords: *Doublet Funerar, Porolisum, Romula, Sarcophag, Villa*

Rezumat: Acest articol se constituie într-o încercare de identificare a proprietarului villae-i din Cartierul Artizanal al Romulei, poate singura identificare a unui proprietar de villa din Dacia

Inferior.

Ipoteza noastră se bazează pe mai multe argumente din care menționăm:

- *Descoperirea unei țigle cu inscripție în imediata vecinătate a villae-i, țiglă cu o inscripție identică cu cea a unui sarcofag de la Roma, caracterul italic al acestei villa, prezența numeroasă a italicilor în Dacia (și într-un număr semnificativ al celor din ginta Annia¹, descoperirea unui dublet funerar la Porolissum, cât și faptul că sarcofagul lui Lucius Annus Valerianus de la Roma a fost descoperit nefinisat, fapt care vine în sprijinul ideii că el nu a murit acolo.*

Descoperitorul villae-i Gh. Popilian , susține că ipoteza noastră pleacă de la date potrivit cărora țigla cu inscripție s-ar fi descoperit în necropola plană din apropierea villae-i, dar potrivit opiniei acestuia, starea materială a lui Lucius Annus Octavius Valerianus ar exclude o înmormântare, chiar și tranzitorie într-o necropolă a săracilor. În opinia acestui cercățător principala deficiență a ipotezei noastre este aceea că pleacă de la general la particular, alegându-se doar unele cazuri ca analogii, iar analogiile neputând servi ca argumente (opinie exprimată de cercetătorul Gheorghe Popilian).

Cuvinte cheie: Dublet funerar², Porolissum³, Romula⁴, Sarcofag⁵, Villa⁶

¹ A.Kereny – Die Personenamen von Dazien, Budapest, 1901, p.23

² Dublet funerar – inscripții cu caracter funerar, identice în ceea ce privește conținutul, din care una servește drept model pentru cealaltă. Un dublet funeraire ce sont des inscriptions doubles au caractere funeraire, identiques en ce qui concerne leurs contenu, dont l'une serve de modele pour l'autre.

³ Porolissum – așezare dacică, apoi oraș roman, situat pe teritoriul de astăzi al satului Moigrad com Mirșid. Jud.Sălaj), important centru militar și civil la extremitatea de NV a provinciei Dacia(D. M. Pippidi, Dicționar de istorie veche a României (Paleolitic-sec X), București, 1976 p.482)

⁴ Romula – oraș roman, capitală a Daciei Inferior, identificat pe teritoriul satului Reșca-(comuna Dobrosloveni, județul Olt) Ville romaine, la capitale de la Dacie Inferieure, identifiee sur le territoire actuel du village de Resca, la commune Dobrosloveni, le departement d'Olt

În provincia romană Dacia au fost semnalate de-a lungul timpului mai multe villae romane⁷ (– Redea, Caracal, Deveselu, Vlădila, Hotărani, Scărișoara), dintre care doar câteva au fost cercetate exhaustiv⁸ – Ciumăfaia, com.Borșa,jud.Cluj). Despre proprietarii acestor villae, cu excepția câtorva cazuri, se cunosc prea puține lucruri⁹ (– Aelius Iulianus și P. Aelius Maximus, veterani, stăpâni ai villae-i de la Ciumăfaia, comuna Borșa, jud.Cluj și L.D.P – inițialele unui proprietar de la Hobița, lângă Sarmizegetusa¹⁰ –) Acesta este și motivul pentru care, în rândurile ce urmează, voi încerca identificarea proprietarului villae-i din Cartierul Artizanal al Romulei, oraș situat în Dacia Inferior.

În anul 1970, în urma cercetărilor din partea de nord a zonei extra-muros a Romulei a fost semnalată o nouă villa al cărei plan a fost înregistrat în întregime. Munca de degajare a ei a durat până în 1974 și a permis precizarea caracterului construcției, cronologia, durata de funcționare și planul ei. Villa a fost construită pe la jumătatea secolului II d.Hr., refăcută în primele decenii ale secolului III d.Hr și distrusă, se pare de carpi, pe la 245-246 d.Hr. (Figure 1¹¹) Planul villae-i este de formă rectangulară cu dimensiunile de 26,7 x23 m iar zidăria ei este realizată din cărămizi legate cu mortar. Ea aparține tipului greco-roman, având camerele așezate în jurul unei curți centrale. Aceasta are o formă rectangulară de

⁵ Sarcofag (din limba greacă- sarcofagos) – sicriu de lemn, metal, argilă sau piatră, în care erau depuse cadavrele sau cenușa acestora după incinerare. Cunoscute atât în Orientul antic, cât și în lumea egeeană și greco-romană, forma tipică a sarcofagelor era cista(cutia), uneori ornamentată cu pilaștri, coloane, reliefuri și picturi. Sarcophage, de la langue greque sarcofagos, c'est un .paralelipede en bois, metal, argile ou pierre ou ont ete mis les cadavres ou les restes de l'incineration. Cette modalite d'enterrement ete connu meme dans l'Orient Antique, mais aussi dans le monde egeenne et greco-romaine; leur forme specifique etait la boite (cista), parfois ornee avec des peteites colonnes, des pilastres, des reliefs et des peintures.

⁶ Villa – (cuvânt latin) – casă situată la marginea orașului (villa suburbana) sau ansamblu gospodăresc (fermă), constând din locuința proprietarului și anexe, situată la țară (villa rustica). Villa c'est un mot latin qui signifie maison situee a l'extremite d'une ville, la meme nommee Villa suburbana; y est compris aussi le sens d'ensemble d'habitation qui est constitue de la maison du proprietaire et ses annexes, ensemble situe a la campagne, villa rustica.

⁷ Dumitru Tudor, Oltenia Romană, ediția a IV-a, București,1978,p.68-72

⁸ M. Mitrofan – Villae rusticae în Dacia Superior, A.M.N. X, 1973 passim

⁹ Ibidem, p.133

¹⁰ O. Floca – Ferma din epoca sclavagistă romană, Materiale Arheologice I, 1953,p.746

¹¹ Gh. Popilian, Un quartier artisanal a Romula, DaciaN.S. XX, 1976, fig.11;Corneliu Mărgărit Tătulea – Romula Malva, București, 1994, fig.1

9,5x9 m, fiind pavată cu cărămizi. În mijlocul curții se găsea un bazin adânc de 1 m, lung de 4 m și lat de 0,8 m. Curtea centrală era înconjurată de un portic susținut de perystil. Din cauza proastei conservări a edificiului nu putem cunoaște numărul camerelor. Se presupune că ar fi fost în jur de 3 pe fiecare latură. Într-una din camere s-au descoperit resturi de stucatură sau tencuială pictată ceea ce dovedește că unele din ele au avut pereții pictați cu fresce. De asemenea, villa mai beneficia de un sistem de hypocaust, sistem care însă nu se întindea pe toată suprafața ei (Figure 2¹²) Sistemul este comun pentru Dacia, analogii găsindu-se la :Slăveni, Romula, Copăcenii¹³. De remarcat este faptul că în nici una dintre camerele villae-i nu s-au descoperit indicații epigrafice privind proprietarul ei.

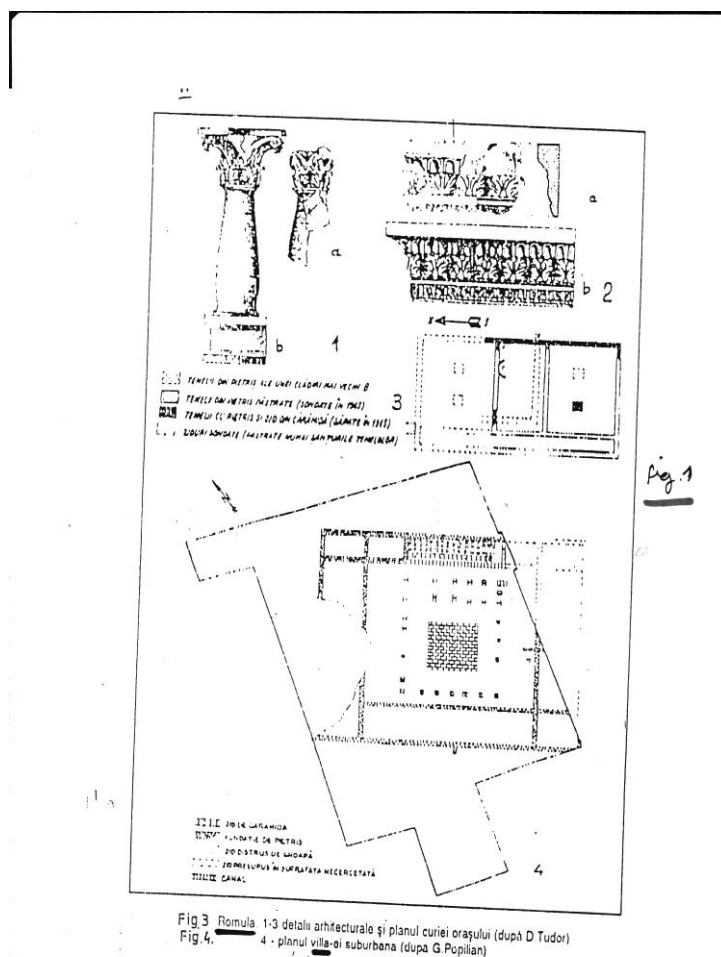

Figure 1. Planul villae-i din Cartierul Artizanal al Romulei

¹² Gh. Popilian – Un quartier artisanal a Romula, Dacia N.S.XX, 1976, fig.14

¹³ Ibidem, pp. 221-224

În anul 1973, când nu se încheiaseră cercetările de la villa menționată, într-o zonă foarte apropiată de ea, în locul numit „La Poartă”, lucrările agricole au scos la iveală două fragmente dintr-o țiğlă de formă comună pentru Dacia în secolele II-III d.Hr. Țigla a fost găsită de o locuitoare din satul Reșca, Joița Ruță. De la ea a fost achiziționată de prof. Ștefan Chițu, fostul director al Muzeului din Caracal care a pus-o la dispoziția lui Dumitru Tudor¹⁴ În prezent țiğla se găsește la Muzeul din Caracal (Muzeul Romanațiului), sub numărul de inventar 7775.

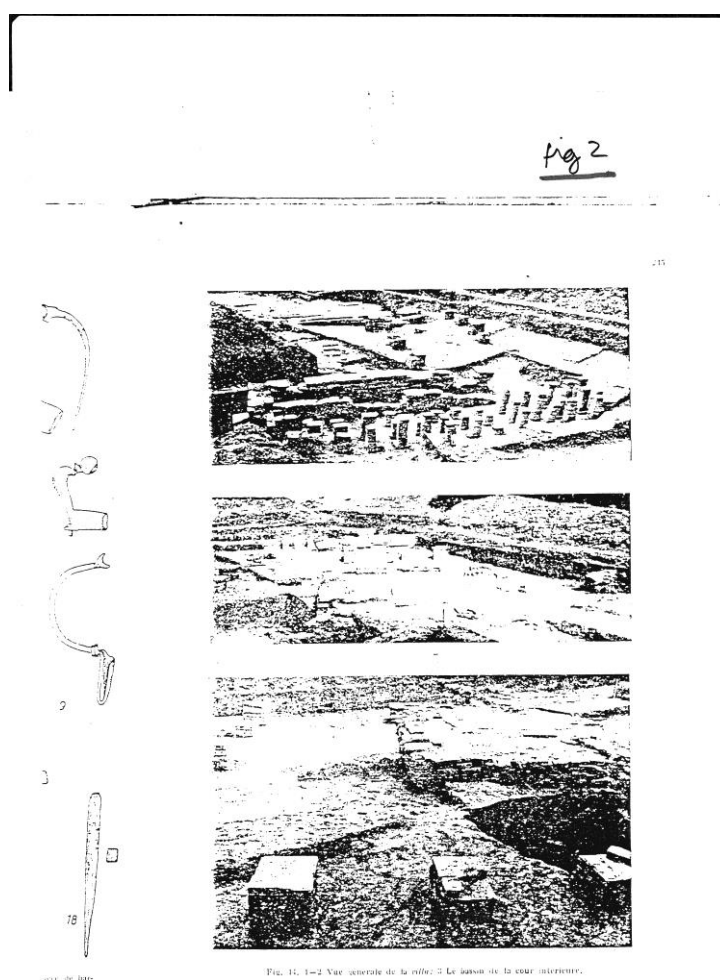

Figure 2. Villa din Cartierul Artizanal al Romulei – detalii

¹⁴ Dumitru Tudor – Inscription funéraire identique mise au jour a Romula Malva et a Rome, Latomus, Revue D Etudes Latines, Bruxelles, 1980, Tome XXXIX, Fasc 3, Extrait, p.639, Ibidem–Versuri stoice din Romula și Roma, în Drobeta 4/1980, p. 9-16

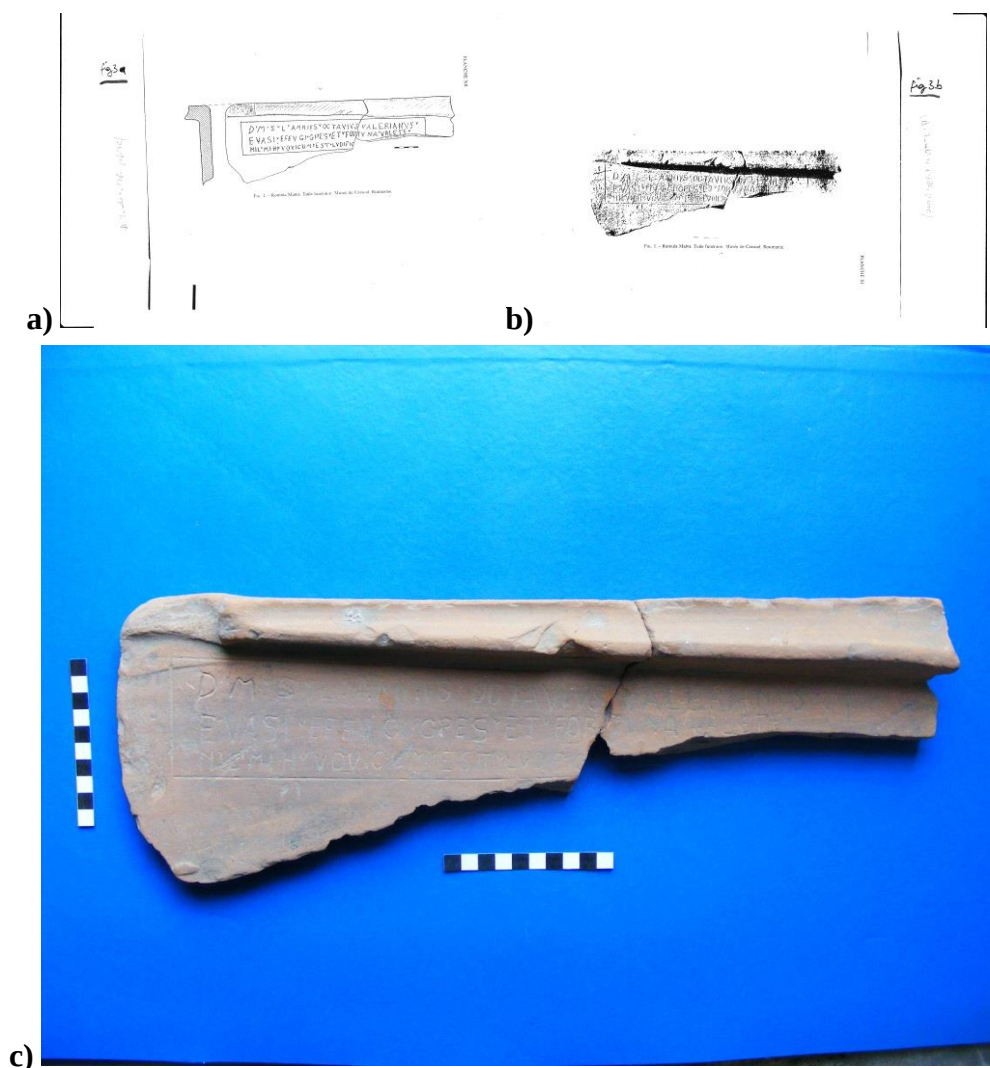

Figure 3. Țigla cu inscripție descoperită la Romula

Dumitru Tudor a constatat că cele două fragmente de țiglă fac parte din una și aceeași țiglă de următoarele dimensiuni : L:0,485 m și cu o grosime de 0,0055 m¹⁵.

În partea superioară a țiglei se găsește un text incizat cu un cui metalic în pasta deja arsă. Acest text este încadrat într-un cartuş de 0,39 x 0,07 m. Textul are trei rânduri și este scris cu majuscule iar cuvintele sunt separate între ele de mici semne triunghiulare, puțin frecvente în inscripțiile latine El apare sub următoarea formă:

*D.M.S.L ANNIVS. OCTAVIVS . VALERIANVS
EVASI. EFFUGI. GPES. ET . FORTVNA. VALETE
NIL. MIH. VOVICUM. EST. LUDIFIC.*

¹⁵ Ibidem,p.639

Inscripția este puțin știrbită la rândul al treilea însă acest lucru nu afectează prea mult textul.

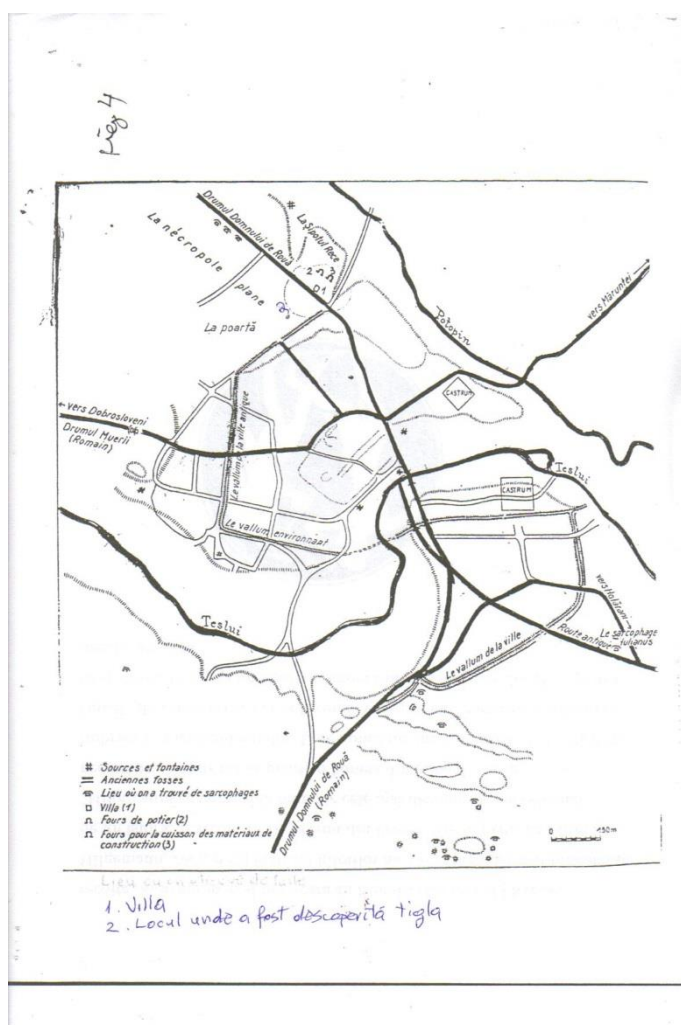

Figure 4. Hartă a Romulei cu locul unde a fost descoperită tigla menționată

¹⁶ Ibidem, planșele XI și XII

În text apar unele greșeli de limbă pe care Dumitru Tudor le pune pe seama aceluia care a copiat textul¹⁷. Astfel, în loc de SPES în inscripție apare GPES, iar în loc de VOBISCUM în text apare VOVICUM. I.I.Rusu a observat însă asemănarea textului nostru cu un altul de pe un sarcofag de la Roma. El a semnalat acest lucru lui Dumitru Tudor care a publicat și acest text în LATOMUS în următoarea formă :

*D(is) M (anibus) S (acrum) L(ucius) Annivs Octavius Valerianvs
Evassi Effugi Spes Et Fortuna Valete
Ni(hi)l mih(i) voviscum est Ludificate alios*¹⁸.

În studiul dedicat celor două inscripții în revista LATOMUS, dar și în revista Drobeta, Dumitru Tudor a demonstrat convingător că textele lor sunt identice. El a ajuns la concluzia că Lucius Annius Octavius Valerianus a fost un italic venit din Roma în Dacia și că moartea l-ar fi surprins în Dacia, la Romula unde venea sezonier. Această constatare este confirmată și de faptul că pe sarcofagul lui de la Roma apar mai multe scene de viață rurală¹⁹.

Publicând aceste două inscripții identice Dumitru Tudor nu a stabilit o legătură între conținutul lor și locul descoperirii țiglei mai sus menționate și nici între această ultimă descoperire și villa situată în imediata apropiere (Figure 4²⁰)

După părerea noastră este foarte probabilă identificarea villae-i de la Romula cu una dintre proprietățile din Dacia (unde acesta venea sezonier) ale lui Lucius Annius Octavius Valerianus.

În sprijinul acestei ipoteze menționez următoarele:

1. În primul rând nu mi se pare întâmplătoare descoperirea țiglei în imediata apropiere a villae-i. Un argument suplimentar în acest sens este faptul că din concluziile descoperitorului acesteia Gh. Popilian rezultă fără nici un dubiu caracterul italic al acestui edificiu (curte interioară cu portic și peristil, bazin, paviment din cărămizi, instalație de încălzire²¹).

¹⁷ Dumitru Tudor, op.cit., p.640

¹⁸ Dumitru Tudor – Inscription funeraire identique mise au jour a Romula; Malva et a Rome, Latomus, Revue D Etudes Latines, Bruxelles, 1980, Tome XXXIX, Fasc 3, Extrait, p.639

¹⁹ Tudor, op.cit.p.640-644; Ibidem–Versuri stoice din Romula și Roma, în Drobeta 4/1980, p. 9-16

²⁰ Gh. Popilian – Un quartier artisanal a Romula, Dacia n.s. XX, 1976, fig.1

²¹ Ibidem, passim

2. Din punctul de vedere al prezenței italicilor în Dacia este semnificativ faptul că membrii gintei Annia din care făcea parte și personajul luat în discuție sunt relativ frecvent semnați în inscripțiile din Dacia. Astfel găsim o Annia Italica la Apulum, un Annius Saturninus la Potaissa²² etc ...
3. Un alt argument ar fi acela că sarcofagul lui Lucius Annius Octavius Valerianus de la Roma nefiind finisat, el nu ar fi murit acolo și că moartea l-ar fi surprins la Romula unde i s-ar fi depus la mormânt țișla găsită. Rezultă de aici că Lucius Valerianus nu avea domiciliul stabil la Romula dar că venea aici sezonier.
4. Până în prezent în Dacia a fost identificat un singur dublet funerar. El se găsește la Porolissum unde o țișlă și o dală de piatră sunt gravate cu texte funerare identice. Acest dublet funerar se constituie la rândul său într-un argument care susține ipoteza noastră²³.

Ținând cont de aceste argumente rezultă că Lucius Annius Octavius Valerianus a fost cu o mare probabilitate proprietarul villae-i din zona extra-muros a Romulei.

Coroborând informațiile de natură epigrafică și arheologică cu cele iconografice se poate preciza caracterul mixt al acestei villa. De altfel și Dumitru Tudor este de părere că cea mai mare parte a villae-lor din Dacia au avut un caracter mixt²⁴.

Caracterul mixt al villae-i este dat de dubla funcționalitate : economică și de reședință a stăpânului²⁵.

În ceea ce privește villa menționată caracterul agrar al acesteia este dat de scenele de viață rurală de pe sarcofagul lui Lucius Annius Octavius Valerianus iar cel meșteșugăresc este susținut de Gheorghe Popilian și argumentat de acesta cu descoperirea în aceeași zonă a mai multor cuptoare ceramice²⁶.

²² A.Kereny – Die Personenamen von Dazien, Budapest, 1901, p.23

²³ Dumitru Tudor – Inscription funeraire identique mise au jour a Romula Malva et a Rome, Latomus, Revue D Etudes Latines, Bruuxelles, 1980, Tome XXXIX, Fasc 3, Extrait, p.642-644;

²⁴ Dumitru Tudor – Considerații economice despre S-E Olteniei în vremea; romană, București, 1973, p.3

²⁵ V.H.Baumann- Ferma romană din Dobrogea, Tulcea, 1983, p.18

²⁶ Gh. Popilian – Un quartier artisanal a Romula, Dacia N.S. XX, 1976, passim

În ceea ce privește caracterul agricol înfățișat pe basoreliefurile sarcofagului posibilului proprietar acestea înfățișează principalele momente ale muncilor agricole începând cu aratul, cultivarea plantelor, seceratul, transportul produselor, măcinatul, coptul pâinii și scoaterea ei din cuptor²⁷.

FIG. 3. - Rome. Sarcophage. Musée de Latran (Cliche de l'Inst. Arch. Germ., Rome).

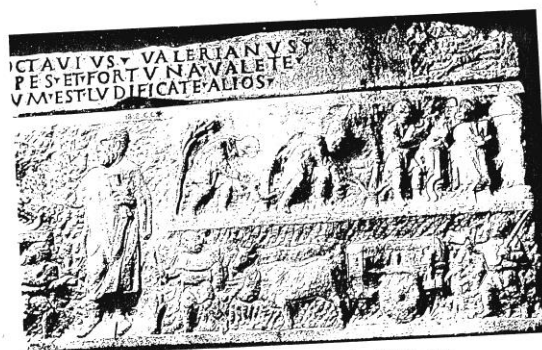

FIG. 4. - Rome. Sarcophage. Musée de Latran (Cliche de l'Inst. Arch. Germ., Rome).

Figure 5. Sarcofagul lui Lucius Annus Octavius Valerianus de la Roma

Basorelieful este împărțit în două registre: În primul registru a cărui lectură se face de la stânga la dreapta se disting un mășlin cu un paner

²⁷ Dumitru Tudor – Inscription funéraire identique mise au jour a Romula; Malva et a Rome, Latomus, Revue D Etudes Latines, Bruxelles, 1980, Tome XXXIX, Fasc 3, Extrait, p. 641

suspendat de o creangă, un om îmbrăcat într-o tunică scurtă care conduce doi boi cu un băț, vine apoi un al doilea om ce plivește un câmp; un alt măslin și două sclave secerătoare, apoi un personaj îmbrăcat într-o tunică scurtă care ține în mână o cupă. Acesta vorbește stăpânului. Stăpânul ține două suluri în mâna stângă pentru ca, cu dreapta să ordone (Figure 5 a²⁸).

Filmul celui de-al doilea registru care se derulează de la dreapta la stânga arată un car cu boi, probabil cu cereale, sub supravegherea a doi sclavi înarmați cu bastoane. Vine apoi scena măcinării unde apare o râșniță manuală mânărită de doi sclavi. Filmul se termină cu scena în care se scoate pâinea din cuptor Fig.5 b²⁹

. La mijlocul acestor două registre, mai precis între ele apare încă o dată silueta stăpânului. El este redat foarte înalt în raport cu ceilalți și domină prin prezența sa ambele registre. În mâna stângă ține un rulou de papyrus iar cu dreapta dă ordine. Este un bărbat cu fruntea dezgolită, îmbrăcat cu o tunică care-i cade până la genunchi. Privirea lui este încrezătoare, calmă, stăpânită³⁰.

Analogii pentru scenele de pe aceste două registre sunt numeroase pe monumentele romane. Astfel scena aratului o întâlnim pe un monument de la Șeica Mică³¹. În ceea ce privește scena cu seceratul, un exemplu revelator ar fi scena CX de pe Columna lui Traian unde soldații romani seceră grâul în regiunea Olteniei în timpul celui de-al doilea război daco-roman³².

Pentru scena transportului găsim analogii pe Arcul lui Septimius Severus, Columna Aureliană și Columna lui Traian³³.

Din punctul nostru de vedere considerăm că villa de la Romula își găsește analogii cu alte villae cu caracter mixt din Moesia Inferior și în special cu cea de la Catalka, specializată atât în producția de ceramică dar și ca fermă agricolă³⁴.

²⁸ Ibidem, p.641-642, planșa XIII

²⁹ Ibidem, planșa XIV

³⁰ Dumitru Tudor, op. cit, p.643

³¹ M. Macrea – Viața în Dacia Romană, București, 1969, p.160

³² C. Cichorius – La Collone Trajane, Berlin, 1896, p.15

³³ S. Reinach – Repertoire des reliefs grecs et romains, vol. I, Paris, 1909, 146, 268, 323

³⁴ C. Dremisizova – Villa romaine en Bulgarie, Sofia, 1969, p.512

Descoperitorul villae-i Gh. Popilian consideră că aceasta are numai un caracter meșteșugăresc³⁵, opinie preluată și de V.H. Baumann . Din punctul lor de vedere villa de la Romula își găsește analogii cu cea de la Butovo din Bulgaria³⁶.

În sfârșit monumentalitatea construcției villae-i de la Romula și elementele componente ale acestui edificiu pledează pentru caracterul rezidențial (chiar dacă numai sezonier) al acesteia.

Din cele prezentate mai sus rezultă deci o foarte probabilă identificare, poate singura în momentul de față din Dacia Inferior a unei proprietăți aparținând unui italic.

În Dacia predomină proprietatea mijlocie, villae-le rusticae cunoscând o largă răspândire pe văile râurilor mari, fiind grupate în jurul localităților mai importante, a castrelor, în zonele pitorești, a căilor de comunicații etc

Villa de la Romula pare a fi tocmai un asemenea tip. Ea este foarte aproape de zidul de incintă al orașului și de asemenea are acces direct la drumul ce merge la Acidava.

În urma acestor considerații putem afirma că problematica villae-i de la Romula se încadrează și în problematica exploatărilor agricole în general și din teritoriul romulens în special.

Caracterul preponderent agricol al teritoriului romulens este subliniat de mulțimea de zeități cu atribute agreste adorate aici : Ceres, Flora, Abundentia³⁷ etc. De asemenea, caracterul agricol este subliniat și de multe descoperiri arheologice ca : râșnițe, pluguri, mortarii etc, în teritoriul romulens³⁸.

Abrevieri:

- A.M.N – Acta Musei Napocensis, Cluj-Napoca
- Dacia : Dacia. Recherches et decouvertes archaeologiques en Roumanie, București
- Drobeta: Drobeta. Arheologie-Istorie, Muzeul Regiunii Porților de Fier Drobeta Turnu Severin.

³⁵ Gh. Popilian – Un quartier artisanal a Romula, Dacia N.S, 1976, XX, p.230

³⁶ V.H.Baumann- Ferma romană din Dobrogea, 1983, Tulcea,p.20

³⁷ C.C. Petolescu, A. Florescu – Inscripțiile Daciei Romane II,1977, București,pp.15-30

³⁸ Dumitru Tudor – Oltenia romană, ediția a IV-a, București, 1978, p.72

- Latomus : Latomus. Revue d'études latines, Bruxelles
- Materiale Arheologice : Materiale și cercetări arheologice. București

Bibliografie

1. Baumann, Victor Heinrich- Ferma romană din Dobrogea, Tulcea, 1983
2. Cichorius, C– La Collone Trajane, Berlin, 1896
3. C. Dremisizova, C – Villa romaine en Bulgarie, Sofia, 1969
4. Floca, Octavian – Ferma din epoca sclavagistă romană, Materiale Arheologice I, 1953
5. Kereny, Andreas – Die Personenamen von Dazien, Budapest, 1901
6. Macrea, Mihail – Viața în Dacia Romană, București, 1969
7. Mitrofan, M – Villae rusticae în Dacia Superior, A.M.N. X, 1973
8. Petolescu, Constantin; Florescu, A – Inscriptiile Daciei Romane II, București, 1977
9. Pippidi, Dionise Dicționar de istorie veche a României (Paleolitic-sec X), București, 1976
10. Popilian, Gheorghe – Un quartier artisanal a Romula, Dacia N.S. XX., București, 1976
11. Reinach, Solomon – Repertoire des reliefs grecs et romains, vol. I, Paris. 1909
12. Tătulea Corneliu Mărgărit, – Romula Malva, București, 1994
13. Tudor, Dumitru – Considerații economice despre S-E Olteniei în vremea romană, București., 1933
14. Tudor Dumitru, – Oltenia romană, ediția a IV-a, București, 1978.

15. Tudor, Dumitru – Inscription funeraire identique mise au jour a Romula Malva et a Rome, Latomus, Revue D Etudes Latines, Bruxelles, Tome XXXIX, Fasc 3, Extrait, 1980
16. Tudor Dumitru - Versuri stoice din Romula și Roma, în Drobeta 4, 1980, p. 9-16

Arheolog Sabin Popovici
Muzeul Romanătiului Caracal, jud. Olt, România

Arheolog Sabin Popovici
Museum of Romanat Caracal, Olt County, Romania

<i>Научна поредица</i>	<i>Science series</i>
<i>Културно-историческо наследство:</i>	<i>Cultural and Historical Heritage:</i>
<i>опазване, представяне,</i>	<i>Preservation, Presentation,</i>
<i>дигитализация</i>	<i>Digitalization</i>
<i>Том 4, брой 1, 2018</i>	<i>Volume 4, Issue 1, 2018</i>

<i>Редактори</i>	<i>Editors</i>
<i>Петко Ст. Петков</i>	<i>Petko St. Petkov</i>
<i>Галина Богданова</i>	<i>Galina Bogdanova</i>

<i>Институт по математика и</i>	<i>Institute of Mathematics and</i>
<i>информатика, БАН</i>	<i>Informatics, BAS</i>

<i>РНБ „П. Р. Славейков”</i>	<i>RPL “P. R. Slaveykov”</i>
<i>Велико Търново, България</i>	<i>Veliko Tarnovo, Bulgaria</i>

ISSN: 2367-8038
Web: <http://www.math.bas.bg/vt/kin/>